

■ OPINIÓ / Josep M. Figueres *

Llengua catalana i televisió privada

L'Institut d'Estudis Catalans ha debatut recentment la situació de la llengua catalana i ha publicat, tot efectuant-ne una gran difusió, un document que, amb el títol *Sobre l'estat actual de la normalització lingüística* (aprobat al ple de l'IEC el 18 d'abril), aplega diverses reflexions que hom considera vitals per a la recuperació de la llengua catalana. Certament anem repetint els esquemes, ahir era el Congrés de Cultura Catalana i els congressos de la Llengua i la Crida, avui és la direcció general de Normalització Lingüística i els tocs d'atenció de gironins com Modest Prats o Francesc Ferrer, però tot plegat és un esforç col·lectiu de posar draps als forats sota la línia de flotació que té el vaixell o el barco.

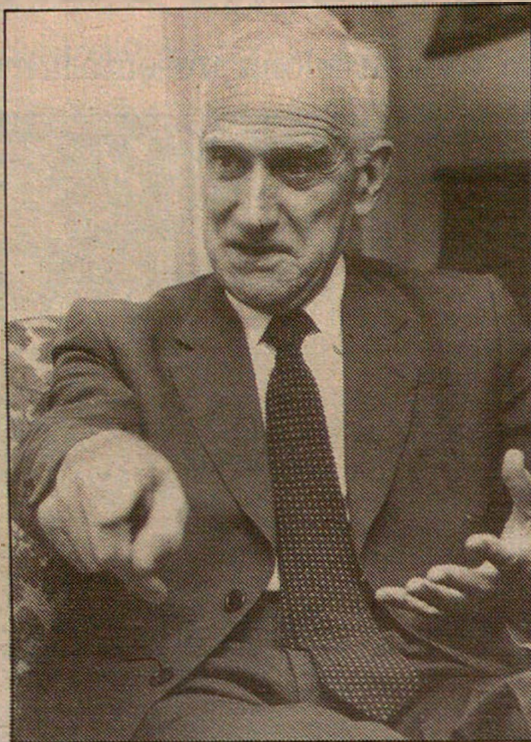
El document vol ser un advertiment a la reflexió col·lectiva i a l'actuació institucional, i expressa la preocupació per la situació global de la llengua i la comunitat catalanes, alhora que fa evident la gravetat de la situació actual, determina l'estat crític de la llengua en zones clau del territori —els límits del domini— i les deficiències en l'aplicació de les lleis de normalització, i suggereix a les autoritats de "Desenvolupar amb tota la seva potencialitat el concepte de llengua pròpia entesa com a única llengua territorial".

Un dels punts on es discuteix la batalla lingüística és la televisió, el document parla de la "necessitat d'aconseguir un espai comunicatiu conjunt per a tot el territori de llengua catalana, que abasti tots els mitjans de comunicació". També es refereix a la necessitat de "regular i incentivar amb tots els recursos administratius possibles l'ús social del català". I és potser on la labor és més àrdua, atès que

*Els tres canals privats
espanyols, igual que els sis
francesos de la Catalunya Nord,
prescindeixen de la llengua
i només parlen d'hipotètiques
desconnexions futures*

ja fa anys que vam indicar les regles que condicionen la llengua catalana pel que fa al seu ús social: primer, el franquisme autoritzà el llibre de bibliòfil en edició reduïda i finalment un diari, entremig hi consta premsa mensual, el llibre de butxaca, un setmanari... és a dir, a major difusió, major repressió legal. Avui el mecanisme és més subtil, res no ho prohibeix però res no obliga; el resultat depèn de la llei del mercat, i, desenganyem-nos, quan a Catalunya hom retola productes en àrab o japonès ho fa per raons de mercat perquè altrament ho faria en català; legislacions en aquest cas a banda, la causa és la manca de pressió del mercatreceptor.

En aquest marc, la resposta de les televisions públiques ha estat contundent: la Corpo-

Badia Margarit, cap de la secció filològica del IEC

ració Catalana, amb dos canals en llengua catalana, i l'ens de RTVE, amb la progressiva incorporació de nous espais en llengua catalana. Però és de doldre que per mitja dotzena de trucades una experiència que naixia amb bon peu, la catalanització de films comercials en hores nocturnes punta, s'hagi vist afectada. Potser si reben tres dotzenes de trucades, ho faran en català. TVV segueix sense arribar a tot el Principat, tot i els esforços de l'entitat Amics de TVV, mentre els obstacles per a TV3 al País Valencià han deixat de ser notícia. Amb tot, l'apartat de les televisions públiques avança pel camí de la normalització. Encara és més preocupant la resposta de les televisions privades.

Els tres canals privats es comporten com la mitja dotzena de francesos quant a la Catalunya Nord: ignoren la llengua i per tant, la seva actuació és parlar d'hipotètiques futures desconnexions, de glossar els greus problemes d'infraestructura i costos, de lluitar per la publicitat estatal, però pel que fa a la llengua parlada en tres comunitats autònomes, un Estat sobirà i mig departament administratiu, la resposta més eloqüent és la carta d'intencions per al futur, més o menys com estava TVE fa vint-i-cinc anys, amb un programa mensual en català. C+, A-3 i Tele 5, ni això. Si són sensibles al mercat, intentaran fer programació en català, sempre que disposin dels paràmetres que la fixi. Això és reclamació del mercat i pressió publicitària.

Cal que aquestes dues premisses s'estableixin perquè el panorama legal és inexistent. És iniciativa privada i per tant, subjecta únicament a la gestió de la demanda i de l'oferta. Si les premisses esmentades s'alteren, podrem

veure programes en català a les televisions privades, sempre que desconnectin. La llengua de la SER, per exemple, a l'Empordà no té res a veure amb qualsevol altra emissora de l'Estat, i sí amb totes les emissores empordaneses. Si no utilitzés el català es descol·locaria immediatament de l'audiència. Utilitzant-la, es fa també competitiva.

La pressió publicitària és més problemàtica, sovint són les grans campanyes que es fan per a tot l'Estat les qui marquen on van, i si fins i tot TV3 accepta anuncis en castellà s'entén com és de reticent aquest sector a l'hora d'utilitzar segons quines llengües. I ho dic perquè s'entengui, en el cas de l'aranès i el català. Des de Madrid hom veu el català com es veu des de Barcelona l'aranès.

Les televisions privades difícilment usaran la llengua catalana. Si existeix una pressió social faran un programa fora d'hores, com va fer TV3 per a les sardanes, crec que dissabte al matí. Crítiques i manifestacions van fer que hagués de reaccionar i ho va fer de manera que no se li pogués dir res: volieu un programa, aquí el teniu... Si l'audiència de les privades a Catalunya fos més baixa que la mitjana a l'Estat en farien estudis de la causa. I si es derivés de la seva lectura que el factor llengua és clau, naturalment haurien d'intervenir-hi en conseqüència. Per tant, potser la paraula màgica la té el poble, però aquest és una suma d'individualitats i tots plegats volem fer allò que més ens plau. Si es tracta de canviar de canal, ho fem segons el programa i no segons la llengua. Aquest és un axioma en el comportament dels catalans, que som un poble que anem al fons de la qüestió. No ens hem de desenganyar, la televisió, ara per ara, és més una eina d'entreteniment que de formació o informació. Almenys així ho diuen els índexs de programes més seguits.

El paper de les televisions privades, per tant, dependrà de la resposta que doni l'audiència catalana. No volem fer referència ara a una desconnexió setmanal d'una horeta amb uns reportatges catalans, sinó a una decidida i profunda presència de la llengua catalana en el conjunt de la programació de Tele 5, C+ i A-3. Personalment, ja preveia, en un article titulat *Televisions privades y lengua catalana* (*La Vanguardia*, 12-VII-1987), les dificultats empresarials per a l'ús del català i el silenci que mantindria el nostre Parlament en aquesta qüestió. El principi de la llibertat de mercat domina sobre el principi de la llibertat de recepció dels catalans. Però la llei de televisions privades fixava que les concessions serien atorgades per a tot l'Estat i des de Madrid. És clar que discutir si Catalunya podria tenir o fer la seva llei de televisions privades és parlar d'utopies o bé, sent optimistes, és temaper a un altre article.

* Josep M. Figueres. Club Arnau de Vilanova.